

Zdziczałe jest tym, co (lub kto) wymyka się udomowieniu i antropocentrycznym systemom dominacji, także tym leżącym u podstaw globalnej katastrofy środowiskowej. To uciekinier, niezaprojektowany efekt, ale i to, co porzucone i zaniedbane. Zakorzenione w biologii, pojęcie „zdziczały” (*feral*) ma szerokie zastosowanie – jak wykażę w tym projekcie, ludzie i nieludzkie zwierzęta, ekologie, efekty, procesy, technologie, ale także teorie i sztuka, mogą zdziczać. Jako przymiotnik, „zdziczałe” stało się w humanistyce środowiskowej i badaniach nad antropocenem ważną kategorią, która jest szeroko stosowana, zwłaszcza w podejściach czerpiących z teorii feministycznych i queer. Stanowi alternatywę dla „dzikości”, nie implikując powrotu do stanu naturalnego. Czytając dyfrakcyjnie z dorobku humanistyki środowiskowej, animal studies, teorii queer, feministycznych i dekolonialnych, często posługując się metodami badawczymi opartymi o sztukę, zdziczałe teorie to te, które zakłócają humanistyczne, patriarchalne i osadniczo-kolonialne porządki wiedzy, jednocześnie biorąc pod uwagę zniszczone przez nie ludzkie i nieludzkie życia i ekosystemy. Mimo jednak, że dzikość jest konceptualizowana również jako proces „ponownego zdziczania” (*rewilding*), zdziczanie (*feralizing*) jako proces nie zostało jeszcze należycie opisane. Zgodnie z naszą najlepszą wiedzą, nie pojawiły się dotąd żadne publikacje z zakresu humanistyki, które skupiałyby się na procesie zdziczania (*feralizing*). Proponowany projekt ma na celu wypełnienie tej luki i odpowiedź na pytanie – na czym, w ramach humanistyki środowiskowej i badań nad antropocenem, polega zdziczanie (*feralizing*)? Jak coś (jak teoria lub sztuka) STAJE SIĘ zdziczałe? Projekt podejmuje ten problem poprzez (1) opracowanie kategorii zdziczania (*feralizing*), (2) ustalenie jej cech, (3) warunków stosowania oraz (4) krytyczne porównanie jej z kategorią ponownego zdziczania (*rewilding*).

Jako pierwotny obszar dominacji, udomowienie jest niezbędnym prekursorem jej pozostałych form. Krytyczne odniesienie do udomowienia jest więc istotnym elementem dążeń humanistyki środowiskowej i badań nad antropocenem do wytworzenia lepszych sposobów konceptualizacji relacji człowieka ze środowiskiem i innymi ludźmi. Jako alternatywa dla bardziej ugruntowanego „ponownego zdziczenia” (*rewilding*), *feralizing* explicite zdaje sprawę z faktu, że nie ma nietkniętej dziczy, do której można by powrócić. Chociaż wiele ujęć ponownego zdziczenia też to problematyzuje, termin ten (szczególnie w anglojęzycznej debacie) jest naładowany niepożądanymi znaczeniami. Jak podkreślają Tsing i in. w *Feral Atlas*, zdziczenie nie jest samo z siebie ani dobre, ani złe, ale jest niezbywalną cechą więcej-niż-ludzkiego antropocenu. Może być strategią ucieczki od form opresji i niektórzy odnajdują się w zdziczałym stanie. Jest to jednak stan, który niewielu wybierze o ile nie zmusi ich do tego sytuacja, ponieważ często jest naznaczony przemocą, izolacją i brakiem bezpieczeństwa. Jaka jest jednak obecna sytuacja polityczna, ekologiczna i społeczna, jeśli nie rozpaczliwa?

Czerpiąc z istniejącej literatury wykorzystującej kategorię „zdziczenia” w dziedzinach humanistycznych, oraz literatury badającej to zjawisko w naukach przyrodniczych, w opracowaniu zastosowane zostaną głównie teoretyczne metody badawcze operujące analizą pojęciową. Zbadany zostanie też wybór dzieł sztuki, oraz wprowadzony element jakościowych metod badawczych, gdyż planowany jest cykl wywiadów z artystami w celu zbadania procesu zdziczania w zakresie praktyki artystycznej i badań przez sztukę (*arts-based research*), które stały się integralną częścią zadanego pola badawczego.

Projekt będzie realizowany w ramach międzynarodowej współpracy z (1) Anną Tsing, czołową ekspertką od kategorii zdziczenia (*ferality*) w naukach humanistycznych i społecznych, korzystając z 3-miesięcznego pobytu kierującej grantem w UC Santa Cruz pod opieką Tsing oraz (2) członkami grup badawczych „The Body of Animals” i “Knowledge in and of the Anthropocene” z Max-Planck-Institut für Wissenschaftsgeschichte w Berlinie.